

Bevezetés

A könyvvizsgálatról sokaknak nem feltétlenül a jog azon belül is a kereskedelmi jog jut az eszébe. Valóban maga a vállalkozások által elkészített számadás, éves beszámoló felülvizsgálata közelebb áll a közgazdaságtanhoz, de az utóbbi évek változásai nagyon is jogi irányba terelték ezt a területet. Senki nem vitatja, hogy az adójog sokkal közelebb áll a közigazgatási joghoz, a számvitel pedig valahol a polgári joggal határos terület. A könyvvizsgálat pedig sokáig nagyon erősen tartotta magát mint egy erős polgári jogi intézmény a vállalkozások tulajdonosainak külső független szemé és egyúttal a közbizalom záloga az adott vállalkozás nyilvánosságra hozott gazdálkodási adatokról.

Módszertani szempontból a globalizáció a könyvvizsgálatot már régen elérte és erre nem jogszabályok által, hanem egy speciális nemzetközi standardizálási folyamat eredményeként került sor. Így nyugodtan elmondhatjuk, hogy a könyvvizsgálatot a könyvvizsgálók egyfajta közös szabályrendszer alapján végzik. Ez igaz is, de nem mehetünk el mellett az apróság mellett, hogy nincs két állam, melynek a jogrendje ugyanúgy szabályozná a kérdést. Ezek az apró különbségek aztán rendkívül szerteágazó megoldásokhoz vezettek. Ez a fogalmazás bepillantást enged a fontosabb szabályozási megoldásokba, különös tekintettel az Európai Unió országaira.

A kezdetek

Európában az Európai Gazdasági Közösség időszakában, amikor még parlamenti választásokat sem tartottak az akkori 9 tagállam, 1978-ban megalkotta a számviteli egységes beszámolás szempontjából alapvető 4. társasági irányelvet¹. Ezt először Németország harmonizálta saját jogrendjébe 1985-ben a kereskedelmi törvény² szintjén. A beszámolási kötelezettséget azóta is a számviteli szabályok rögzítik de ekkor a könyvvizsgálati kötelezettséget is itt fektették le. Ezzel el is érkeztünk az első nagy jogi rendszertani kérdéshez. Az országok többsége, de a német (osztrák³) nyelvterületen mindenképp a kereskedelmet szabályozó kódex vagy törvénykönyv része a számviteli és a könyvvizsgálati szabályok rendszere, de más országok mint például Spanyolország⁴, vagy Magyarország⁵ külön törvényekben szabályozzák ezeket. Nagy-Britanniában⁶ a cégjogi szabályokat – standardizált számvitel nélkül- egy hétszáz oldal meghaladó kódex tartalmazza. A német vonal máig a polgári jogi gyökereket erősíti, a külön kodifikálás pedig az önálló jogi határterületet.

A számviteli irányelvből kiváltak és új irányelvbe kerültek 1983-ban a konszolidálásra⁷ majd a 1984-ben könyvvizsgálatra⁸ vonatkozó szabályok. Ezeket kiegészítették 1986-ban a pénzügyintézetek⁹ és 1991-ben a biztosítótársaságok¹⁰ beszámolóira vonatkozó különös szabályok. Ma számozásukat tekintve ez utóbbi kettő hatályos irányelv, a többit újrakodifikálták.

Magyarország csak 2004-ben lépett be az Európai Unióba, de az akkor már többször módosított európai szabályokat messzemenőig figyelembe vette az első számviteli törvény megalkotásában az egyes számviteli fogalmak, mint követelések, kötelezettségek, tárgyi eszközök stb. meghatározásában. A kibővült második számviteli törvényt a csatlakozáskor egyáltalán nem kellett újrakodifikálni, mert alapjaiban teljesen megfelelt az európai szabályoknak.

---

¹ 78/660/EGK irányelv, jelenleg 2013/34/EU irányelv

² Handelsgesetzbuch HGB (1897)

³ Unternehmensgesetzbuch UGB dRGrB. S 219/1897

⁴ Real Decreto 1643/1990

⁵ 2000. évi C tv.

⁶ Companies Act 2006

⁷ 83/349/EGK irányelv, jelenleg 2006/46/EK irányelv

⁸ 84/253/EGK irányelv, jelenleg 2006/43/EK irányelv

⁹ 86/635/EGK irányelv

¹⁰ 91/674/EGK irányelv

Az első könyvvizsgálati irányelv¹¹

1984-ben mint az EGK 8. társasági irányelve született meg az önálló könyvvizsgálati szabályozás, mely 22 éven át volt hatályban. Ez egy mai szemmel rendkívül rövid 6 oldalas irányelv még nevében sem kívánta rendszer szinten kezelni a kérdést és a *számviteli dokumentumok kötelező könyvvizsgálatának elvégzéséért felelős személyek működésének engedélyezéséről* címet viseli. Természetesen még mai is többfajta jogtechnikai megoldás létezik az egyes államokban a könyvvizsgálatra, de itt kezdtek el először egységes kereteket adni arra, hogy ki lehet könyvvizsgáló és előírták a tagállamoknak a függetlenségi és etikai szabályok biztosítását. Bár az irányelvet 1984-ben elfogadták, de lehetőséget is teremtettek arra, hogy a szabályok bevezetését 1990-ig el lehessen tolni.

A második irányelv¹²

2006-ban az EU bővítése után fogadták el a sokkal részletesebb szabályozást, mely alapjaiban változtatta meg a könyvvizsgálatról a megelőző 100-150 évben kialakult képet. Ekkor még nem lehetett sejteni, hogy a 2007-2008-as befektetési világválság az egyébként is szigorú könyvvizsgálati szabályokon további drákói változtatásokat eszközöl majd és megjelenik az első könyvvizsgálatra vonatkozó rendelet is.

Az irányelvet két kisebb és egy átfogó novella változtatta meg. Az első egy ráncfelvarrás, a második a korábban említett 4. társasági irányelv helyett hatályba lépő beszámolási irányelv változtatásait tartalmazta. A nagy változásokat hozó és a 2016-tól a tagállamok jogrendjébe beépült jelenlegi is hatályos szöveg a 2014-es novella nyomán alakult ki, melyet könyvvizsgálati reformnak nevez a szakma.

Anélkül, hogy mélyen belemennénk az EU jelenlegi jogalkotási és módosítási gyakorlatába, le kell szögezni, hogy az irányelv módosítása rendkívül alapos és hosszú előkészítést követően valósult meg. A kétezres évek második felében lezajlott világválság sokakat késztetett arra, hogy egy következő ilyet elkerülendő a megfelelő következtetéseket a szabályozók és ezen a nagy gazdasági világszervezeteket kell érteni, helyesen vonják le. Végül is tény, hogy az alapvető adózási szabályok nem változtak, a számviteli szabályok a konszolidációs kör meghatározását kivéve nem változtak, de aktívabb lett az OECD a kapcsolt vállalkozások és a gazdasági bűncselekmények taxonómiájában, a pénzmosással összefüggő szabályok szinte két évente megújulnak azóta. Mindazonáltal nem lehetett egy konkrét kiváltó okot megnevezni. Így abba az irányba tolódott a gondolkodás, hogy jogi eszközökkel szigorítani kell az ellenőrzést, jelesül a gazdasági szereplőket legjobban ismerő szolgáltatókkal, ügyvédekkel, könyvelőkkel, adószakértőkkel, ingatlanforgalmazókkal és nem utolsósorban könyvvizsgálókkal kapcsolatos adminisztrációs és felügyeleti intézkedések kidolgozásával. A pénzmosás ellenes szabályok bővülése, az üzleti titokra való hivatkozás változásai az ügyvédeknel az etikai eljárásban, a könyvvizsgálóknál a közfelügyeleti bizottság hatósággá alakulása mind ide sorolható. Külön tanulmányt érdemelne, hogy a számviteli fegyelem megsértése hogyan vált a számviteli törvényben meghatározott fogalomból egyik napról a másikra büntetőjogi tényállássá a magyar jogban.

Az első rendelet¹³

A harmadik novellával együtt megjelent a korábbi bizottsági határozat¹⁴ után a *közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók jogszabályban előírt könyvvizsgálatáról* szóló EU rendelet is, mely a tőzsdén jegyzett cégek, pénzügyintézetek, egyes biztosítók és értékpapír kibocsátók könyvvizsgálatánál alkalmazott további elsősorban jelentéstételi és függetlenségi, rotációs szabályokat írja elő a könyvvizsgálók számára.

---

¹¹ 84/253/EGK irányelv

¹² 2006/43/EK irányelv

¹³ 537/2014/EU rendelet

¹⁴ 2005/909/EK Bizottsági határozat

A 2014-es reform

A könyvvizsgálókat a világ a legutóbbi pénzügyi válság egyik felelősének kezdte tartani. Nagy tervek születtek arra, hogy hogyan lehetne megerősíteni a könyvvizsgálatba vetett bizalmat és hogyan lehetne olyan szabályokat alkotni, amelyek ennek a szakmának valamiféle szigorításához vezet. Az EU-ban megindult egy rendkívül széleskörű reformfolyamat, a helyzetelemzéstől egészen konkrét javaslatokig. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a könyvvizsgálat csupán egy része azoknak a tevékenységeknek, melyeket a könyvvizsgálók végeznek. A könyvvizsgálat és az üzleti tanácsadás piaca egy bizonyos nagyságrendtől kezdve rendkívül koncentrált. Ennek a koncentrációnak az enyhítése kimondva-kimondatlan ugyancsak a célok közé került. Fontos adalék a helyzet megértéséhez, hogy az EU és a tagállamok jogalkotása az elmúlt 10-15 évben rendkívül felgyorsult és nagyon részletes és gyorsan változó ágazati szabályozás vált uralkodóvá a kereskedelmi, de főleg a pénzügyi területeken. Nagy cégek csak úgy képesek lépést tartani sok országban a változásokkal és a növekedési elvárásokkal, hogy más nagy cégeket, mint tanácsadókat alkalmaznak épp a pénzügyi területeken. Az viszont egy nagyon kényes kérdés, hogy hogyan lehet tanácsot adni, ott ahol a könyvvizsgálatot is végzik. A könyvvizsgálat az EU-ban kétség kívül szigorodott a reformmal, de ennek ellenére a legnagyobb könyvvizsgáló-tanácsadó cégek bevétele korábban aligha tapasztalt mértékben növekedett. Ahol erős a piac, ott a legnagyobbak a bevételek: csak Németországban a négy legnagyobb cég összárbevétele 2014-és 2018 között másfélszeresére nőtt¹⁵. Ez nem csupán a saját bevételek tényleges növekedéséből adódik, hanem a cégfelvásárlások, a kisebb tanácsadó cégek beolvasztásából is. Sokan úgy tekintenek a reformra, hogy az a kis- és közepes vállalkozások megerősítését, támogatását tűzte ki célul. Valójában a reform ezeket a cégeket magára hagyta a könyvvizsgáló és tanácsadó kis- és közepes cégeket pedig nem erősítette meg. Bármelyik ilyen tanácsadó cég jelenleg a konkurencia és a cégvásárlás célkeresztjébe került. A világ „profitjának” döntő hányadát termelő cégeket a gyakorlatban néhány cég vizsgálja és ad nekik tanácsot. Olyan véleményeket is lehet hallani, hogy a nagy cégek erősödésének a motorja épp a reform volt.

A koncentráció ellen nem lehet sokat tenni. Az egyes államokban azonban időről-időre mégis felerősödik az igény a koncentráció csökkentésére. Az egyetlen olyan gondolat ami intézményesülve ebbe az irányba hat és beépült a reformba a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók könyvvizsgálatának a kérdése. Ezek a legnagyobb tőke és piaci erejű szereplők, melyek könyvvizsgálatát az államok felügyeltek útján közvetlenül rendszeresen ellenőrzik. Az ilyen esetekben eljáró könyvvizsgálóknak sokkal több előírásnak kell megfelelni, már-már annyira, hogy a kisebb könyvvizsgálók kiszorulnak ezekről a piacokról. Arról van szó, hogy a több előírás betartását nem tudják fizikailag vállalni a kisebb cégek. Az államok pedig csodálkoznak azon, hogy miért nő a koncentráció. Magyarországon is van olyan szegmense a pénzügyi szektornak, ahol a nagyokon belül is kevés könyvvizsgáló dominál. A többinek feltehetőleg egyszerűen nem éri meg belépni nagyobb erővel erre a piacra.

Nagyon nagy erő feszíti egyébként is a könyvvizsgálat rendszerét. Egyrészt a kisebb és a nagyon nagy cégekre egyáltalán nem biztos, hogy ugyanolyan könyvvizsgálati környezetet kellene működtetni. A szakma nem akarja azt feladni, hogy a könyvvizsgálat alapjaiban minden vizsgálatra egyforma legyen. Ez helyes is, mert az átjárás a cégek között, ha úgy tetszik a szakismeretek univerzális ismerete csak így tartható fenn. A tapasztalt folyamatok azt mutatják, hogy hosszú távon ez a ragaszkodás a nagy könyvvizsgálóknak kedvez. A kisebb könyvvizsgálóknak sokszor egy kihívás vagy egy küldetés a KKV-k körében a gazdálkodási szabályok terjesztése, sokszor egy-egy pillanatban az ilyen inkább hasonlít valamilyen vezetői coaching-hoz mintsem vizsgálathoz. A nagy cégek és hálózatok esetében mindez egyre inkább tiszta üzleti alapokon zajlik.

Az EU feladta, hogy minden jogi személyre kötelező könyvvizsgálatot tartson fenn. A tagállamok pedig nem tudnak mit kezdeni azzal, hogy az egyenkönyvvizsgálat nem kis nemzetközi nyomásra egyre bonyolultabb és a vizsgált cégeknek erre egyre jobban fel kell készülni. Oda jutott Franciaország, hogy két évvel a reform bevezetése után politikai

---

¹⁵ GSCHREI, Michael: Vier gewinnt <https://www.wpnet-beiracte.de/blog/vier-gewinnt/> (2019.04.29 állapot szerint)

kampánykérdéssé vált a könyvvizsgálat elhagyása a kisebb cégeknél adminisztráció csökkentés céljából. Attól hogy a kisebbeknél elmarad a könyvvizsgálat attól sem a számvitel, sem az adózás, sem más terület nem lesz könnyebb és ha a céget valaki el kívánja adni, vagy egy nagyobb üzletbe szeretne belépni anélkül nem áll vele szóba majd senki, ha valamilyen módon legalább át ne világította volna. Egy ideig olcsóbb a feszesebb tempó mellőzése, de ha szükség lesz rá a sokszorosába fog kerülni.

Nagy-Britannia az értékhatárok folyamatos emelkedése miatt az egyik nagy első vesztese volt a kisvállalkozói körben a könyvvizsgálatok számának. A könyvvizsgálók ismeretei sok szempontból univerzálisak. Sok kolléga tanácsadóként pár év elteltével sokkal jobb más megbízásokhoz jutott. Ezt azért meg kellett várni. A számvitel nem lett egyszerűbb, a könyvelőknek továbbra is sok kérdésük akad, a jogászok nem látják át olyan mélyen ezeket a gazdasági folyamatokat, szóval kellett valaki aki össze tudja hangolni az igényeket és a válaszokat. Nagy cégeknél ez azonnal rendelkezésre áll, de úgy tűnik ezt a KKV szektor még nem mindig engedheti meg magának.

Mit jelent az, hogy könyvvizsgálat?

Ez az a fogalom, amivel a jogi szabályozás ennyi év után is adós maradt. A könyvvizsgálati reform során többen felvetették, hogy jó lenne egy átfogó fogalmat megalkotni, de erre nem került sor. Az irányelv 2. cikkében a jogszabály szerint engedélyezett könyvvizsgálatot határozza meg és ez alatt a jogszabály által kötelezően előírt könyvvizsgálatot kell érteni, ha azt az úniós jog írja elő, kisvállalkozások esetén a tagállam joga írja elő és önkéntes könyvvizsgálat esetén ha arra legalább a kötelező könyvvizsgálatra vonatkozó szabályok vonatkoznak és a tagállam azt könyvvizsgálatnak minősíti. A körkörös hivatkozásokkal terhes megfogalmazás végül is arra, hogy mi a könyvvizsgálat nem ad választ. Viszont azonnal két problémát is felvet:

-az egyik, hogy az EU feladta azt az elvet, hogy minden vállalkozás könyvvizsgálatra kötelezett, de bizonyos mutatók mentén ezt nem kell elvégeztetni,

-a másik, hogy a tagállamok hatáskörébe utalja a kisvállalkozások könyvvizsgálatát.

A kisvállalkozás fogalom a beszámolási irányelv szerinti értékhatárokat jelenti és nem az adózásra vonatkozó kedvezmények igénybevételére vonatkozókat. Jelesül 8 millió EUR árbevétel, 4 millió EUR mérlegfőösszeg és 50 fő alkalmazott mutatók közül ha legalább kettő, két éven át ez alatt marad akkor az EU nem ír elő kötelező könyvvizsgálatot. Ezt a kötelező könyvvizsgálatot jog szerinti könyvvizsgálatként¹⁶ kezdték nevezni szakmai körökben. De a tagállam előírhat és Magyarország esetében elő is ír, de nem ebben a rendszerben, mert a mérlegfőösszeg a definícióból kimarad. 50 fő alkalmazott¹⁷ vagy 300 millió Ft mutatók közül bármelyik ha két év átlagában ennél magasabb, akkor kötelező a könyvvizsgálat.

Az irányelv utal arra, hogy addig amíg az EU könyvvizsgálati módszertanra saját jogszabályt nem alkot, addig a Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardokat kell alkalmazni.

Ha meg kellene fogalmazni, hogy mi az a könyvvizsgálat, akkor ennek három eleme mindenképp kell, hogy legyen:

- jogszabály által előírt vagy engedett tanúsítása¹⁸ annak, hogy egy jogi személy¹⁹ által közzétenni előírt beszámoló egy rá jogilag előírt szabályrendszernek megfelel
- előírt módszertan (jogszabály vagy standard) a tanúsítást megelőző folyamatokra, vizsgálatok elvégzésre
- a közreműködőkre, de elsősorban a könyvvizsgálóra vonatkozó etikai kódex, szabályrendszer a függetlenség biztosítására

Értékhatárok

Rendkívül érdekes, hogy az egyes országok hogyan viszonyulnak az EU-s könyvvizsgálati határértékhez. Az értékhatárok a bevezetés óta is változnak és a valóságban talán három állam

---

¹⁶ Statutory audit

¹⁷ Ez valójában éves átlagos statisztikai létszám, melyet a KSH módszertana szerint kell megállapítani

¹⁸ Assurance – szakmai standardokban bizonyosságot nyújtó szolgáltatás

¹⁹ A szakmai standardokban *entity*, amit gazdálkodóként szokás fordítani

alkalmazza a főszabály szerinti értékeket. A gazdaságilag legerősebb európai országok kérték az értékhatár felemelését, melyet a beszámolási irányelv 50%-al megenged a létszámot kivéve, ezzel például Németország 12 millió EUR árbevétel és 6 millió EUR mérlegfőösszegig növelte a mutatókat. Az értékhatároknak még az a furcsasága, hogy azok nem igazodnak a közismert KKV, kis és közepes vállalkozások definícióhoz és így az emelt értékhatárok mellett az ajánlásban²⁰ szereplő kisvállalkozások akár ki is maradhatnak a könyvvizsgálatból, ha a tagállam náluk nem követeli meg. Mindamelllett a legmagasabb határokat Európában Svájc vezette be, átszámítva 36.405 ezer EUR árbevétel, 18.203 EUR mérlegfőösszeg és 250 fő a mutatók mértéke.

Sokkal érdekesebb azonban, hogy egyes államok alkalmaznak-e alacsonyabb értékhatárokat és miért?²¹

- Ciprus a könyvvizsgálati reform során nem növelte, hanem csökkentette az értékhatárokat. Jelenleg minden jogi személy kivétel nélkül kötelezett könyvvizsgálatra.
- Málta, Finnország, Svédország és Norvégia szociális érzékenységre vall, hogy ott 2, 3, 3 illetve 10 fő munkavállalói létszámra csökkentették a mutatót 50-ről.
- Egyes országok, mint Dánia vagy Észtország a magas értékhatárok mellett bevezetett egy alacsonyabbat is, mely után nem közzétételre kerülő kötelező könyvvizsgálói jelentést, hanem egy átvilágítást várnak el a cégektől.

Ha ezeket a kivételeket tekintjük, akkor vitathatatlan hogy Magyarországon alacsonyabb az értékhatár, de ezzel is még legalább 8-10 ország nálunk is szigorúbb határokat állapított meg.

Különösen feltűnő, hogy az északi országok vonakodva emelik az értékhatárokat. Ennek egyik valós oka az anyagi jólétben korosodó társadalmak nagy problémája, mármint, hogy mibe fektessék megtakarításaikat. Az ok valós és teljesen érthető: Ki és hogyan vigyáz egy élet munkája után a pénzünkre? Ezekben az országokban számmal jelennek meg kockázati befektető csoportok, nyugdíjalapok a tőkepiacokon. Ezeknek a csoportoknak igen erős politikai lobbijereje van és ez nemcsak az értékhatároknak, hanem a könyvvizsgálói jelentés kibővülésében is szerepet játszott. Itt a laikus befektetők és a cégek erősebben elkülönülnek és ezek a befektetők sokkal részletesebb, akár gyakoribb jelentéseket szeretnének.

Abban, hogy milyenek az értékhatárok annak is szerepe van, hogy a gazdasági szereplők mekkora hányadát tartja ésszerűnek az adott állam, hogy könyvvizsgálatra kerüljenek. Magyarországon és Európában ez hasonlóan a társaságok 3-5 %-a. Magyarországon az utóbbi években 32-33 ezer könyvvizsgálói jelentést készült²² – ebben a nem társaságok részére kiadott jelentések és az önkéntesen vizsgált cégek is benne vannak -, 490 ezer körüli a társaságok száma²³. Az egymilliárdot meghaladó árbevételű cégek száma közel 10 ezer és a 250 főnél több alkalmazottat foglalkoztató cégek száma ezer alatt van. Egyes országok mint például Spanyolország az önkormányzatoknál és az általuk tulajdonolt és állami cégeknél is kötelező könyvvizsgálatot követel meg, sőt közérdeklődésűnek minősítette őket. Magyarországon a nagy állami cégek nem közérdeklődésre számot tartók.

Rendkívül érdekes Belgium és Franciaország esete. Belgium felmérést végeztetett annak érdekében, hogy megállapítsák, hogy a könyvvizsgálat ténye a társaságoknál és a fizetéseképtelenségi eljárások milyen korrelációt mutatnak. Ennek eredménye az volt, hogy a könyvvizsgálat kedvezően befolyásolja a cégek fizetőképességét és ez az eredmény évtizedekre alacsony szinten tartotta az értékhatárt. Ezt több ország is átvette, de a reform ezt megtörte. Franciaországot pedig a kivállalkozásoknak politikailag ígért adminisztratív terhek csökkentése érte el és hiába tüntettek könyvvizsgálók 2018-ban Párizs utcáin, az értékhatárok a maximumig emelkedtek.

Nyugat-Európában, de a német nyelvterületen mindenképp azért tehetik meg az értékhatárok ilyen magas megállapítását, mert teljesen mások a pénzügyi vagy gazdálkodási szokások mint például Kelet-Európában. Ausztriában vagy Németországban minden cégnek van

²⁰ 2003/361/EK ajánlás (KKV-k meghatározása)

²¹ ACCOUNTANCY EUROPE Audit Exemption Thresholds in Europe, Update, 2019 February

²² Forrás: Könyvvizsgálók Lapja

²³ Forrás: open.hu

adótanácsadója, akkor is, ha egyébként alkalmaznak könyvelőt. Adóbevallást, beszámolót önállóan nem adnak be. Németországban rendkívül bonyolult az adózási rendszer és az öt szövetségi bíróságon belül külön Szövetségi Pénzügyi (Legfőbb) Bíróság működik Münchenben²⁴. Csak a kontraszt kedvéért a szomszédos Hollandiában semmilyen végzettséget nem írnak elő sem a könyveléshez, sem az adótanácsadáshoz.

Más szempontból keletebbre, délebbre úgy tekintenek a könyvelőkre, adótanácsadókra, könyvvizsgálóra, mint az ügyvédre, közjegyzőre, megfogadják amit mond, ha kötelező akkor igénybe veszik. Északra, nyugatabbra viszont inkább érvényesül hogy úgy kezelik hogy, ha probléma van egy kis tünet is nagyon messzire vezethet, ezért jobb szakemberrel megbeszélni.

Összességében elmondhatjuk, hogy az EU a kis cégek könyvvizsgálatát nem tartja fontosnak, de fenntartja, hogyha történik könyvvizsgálat – pénzügyi beszámoló felülvizsgálata – akkor a könyvvizsgáló jelentését közzé kell tenni. Ha átvilágítás történik akkor nem. A különbség, hogy ki rendeli meg a cég vezetése vagy a tulajdonosok döntése a könyvvizsgálat.

Vívmányok a könyvvizsgálatban

Gyakorlatilag egyfajta bizalmat és állandóságot közvetítenek az irányelve beépített és töretlenül alkalmazott rendelkezések.

-Ilyen például az, hogy a tagállamoknak biztosítani kell, hogy a megválasztott könyvvizsgálót nem lehet leváltani mielőtt véleményt mondott volna arról a beszámolóról amelynek a felülvizsgálatára megválasztották, csak megfelelő indokok alapján. A felmentést a közfelügyeleti hatóságnak kötelező bejelenteni. A számviteli, könyvvizsgálati véleményeltérés pedig nem tekinthető megfelelő indoknak. Meg kell azonban jegyezni, hogy a közös megegyezést az irányelv nem zárja ki.

- Közérdeklődéses vállalkozások kiszárvényesei²⁵ pert indíthatnak a könyvvizsgáló kizárására.

- Semmis az olyan szerződési feltétel, amely korlátozza a felkérhető könyvvizsgálókat bármilyen jogszabályban rögzített feltételen kívül.

A könyvvizsgálat ellenőrzése

Már az új könyvvizsgálati irányelvnél megfogalmazódott, hogy a könyvvizsgálati tevékenységet állami ellenőrzés, felügyelet alá kell vonni. Ez az évek folyamán szigorodott és jelenleg ezt a funkciót tagállami hatóságok látják el Európa szerte. Ezek a hatóságok a közigazgatási funkciójuk mellett fő tevékenységként inspekciókat hajtanak végre, ami a könyvvizsgálók konkrét megbízásainak az ellenőrzését jelenti. A végső felelős minden vizsgálatért a közfelügyelet²⁶, de jellemzően a közfelügyelet közvetlenül csak a közérdeklődésre számot tartó cégek könyvvizsgálóit ellenőrzi és a szakmai kamaráknak adják át hatósági jogkörben a többi könyvvizsgáló egyes megbízásainak rendszeres ellenőrzését²⁷. A felügyeleti ellenőrzés célja, hogy megállapítsa, hogy az egyes könyvvizsgálati megbízásokat a könyvvizsgáló a szakmai szabályoknak megfelelően hajtotta-e végre. Ha a vizsgálat eredménye nemleges, akkor hatósági szankciók kiszabására kerülhet sor, melyek a figyelmeztetéstől a pénzbírság kiszabásán át a tevékenység végzéséből való kizárásig terjednek.

Ennek az eljárásnak az alapelveit a könyvvizsgálati irányelv részletesen meghatározza. Magyarország saját belső rendje szerint ezek közül van amit jogrendszeri sajátosságok miatt nem tudott harmonizálni. A szankciókkal szemben fellebbezési rendszert kell a tagállamoknak működtetni. Amennyiben a kamara jár el ez teljesen rendben van, mert az elnökséghez lehet fellebbezni. A közfelügyelet által hozott határozattal szemben – tekintve, hogy az a Pénzügyminisztérium része és mint ilyen központi államigazgatási szerv – csak közigazgatási per indítható.

---

²⁴ Bundesfinanzhof BFH

²⁵ Részvényesek, tagok szavazatainak legalább 5%-a

²⁶ Magyarországon a Pénzügyminisztériumon belül működő Könyvvizsgálati Közfelügyeleti Hatóság

²⁷ Peer-review (kollégák közötti áttekintés) mint, hatósági vizsgálat, minőségellenőrzés

***Sed quis custodiet ipsos custodes?*²⁸**

El is érkezünk a nagy kérdésekhez. Ugyanis a könyvvizsgálatról szólva sok fogalom keveredik a fejekben és még a szakmában is. Hogyan közelítsük meg a könyvvizsgálatot? Mint egy szolgáltatást vagy mint egy szolgálatot a gazdasági élet rendje érdekében? Ugyanakkor a könyvvizsgálatot cégek rendelik meg és ők is fizetnek érte. Lehet másfajta tevékenységet is végezni ott ahol a könyvvizsgálatot is mi látjuk el? Nagyon gyorsan átkerülünk az etikai kérdések közé, de vajon ezek a kérdések csak a könyvvizsgálókra vonatkoznak?

Elég gyorsan beláthatjuk, hogy addig amíg a könyvvizsgálók ellenőriznek addig ők felelnek azért, hogy azt a beszámolót amit vizsgáltak bizonyos egységes szempontok alapján valósnak és megbízhatónak fogadjuk el.

Ha rossz egy cég helyzete, de ez a beszámolóból kitűnik akkor igazat mondanak magukról, mégis a könyvvizsgálónak jeleznie kell, ha érzékeli, hogy a vállalkozás folytatásával problémák lehetnek. Akkor azonban ha ellenőrzik az ellenőrt akkor felmerül a kérdés, hogy csak azt kell-e ellenőrizni, hogy hogyan végezték a könyvvizsgálatot vagy ha nem csak a könyvvizsgáló véleménye megkérdőjelezhető, hanem maga a beszámoló is rossz, hogy ezt nyilvánosságra hozzák. Önmagában a könyvvizsgáló ellenőrzése nem nyilvános és az alkalmazott szankciókat sem szokták nyilvánosságra hozni, mégha erre egyébként lenne lehetőség. Itt azonban arról van szó, hogy az inspekció feltár egy tőzsdei, pénzügyi cégnél egy olyan hiányosságot, csődhelyzetet ami már sok befektetőt érinthet. Ilyen esetben ha csak a könyvvizsgáló munkáját kell értékelni az kevés lehet, mert egy hatóság vagy hatósági jogkörrel bíró szervezet ha hallgat felmerülhet a felelőssége.

A könyvvizsgálók ellenőrzésének szigorítása a a tőzsdei és befektetési botrányok után erősödött fel talán egy kicsit erősebben, mint azt utólag a tények indokolják. Valójában a szigorítások az egész szektort érintik, miközben az alapul fekvő események kifejezetten a pénzügyi és óriási nagyvállalatoknál kezdődtek. Ma a felügyeleti ellenőrzések alapjaiban formálják a könyvvizsgálati gyakorlatot, van azonban egy pont ami után ha az ellenőrzés irányításba megy át, ott a felelősségi kérdéseket is újra át kell gondolni.

A könyvvizsgálók szerepe akkor is ha egy megbízási feladatot végeznek el a cégeknél mégis csak a bizalomra épül. A bizalom záloga pedig az etikai szabályok betartása, mert nem csak az ellenőrzött cégnek hanem annak partnereinek és tudniuk kell bízni abban, hogy a kibocsátott vélemény független.

A könyvvizsgálat módszertana

A könyvvizsgálatot a könyvvizsgálati irányelv szerint a Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok²⁹ szerint illetve azokkal összhangban kell elvégezni addig, amíg az EU ilyen szabályokat nem fogad el. Magyarországon a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok alkalmazandók és ezek a nemzetközi szövegeket emelik nemzeti standarddá. Ezt úgy kell érteni, hogy az ezekben a standardokban foglaltakat a tagállamoknak kötelezően figyelembe kell venniük. A tagállami jogszabályok számos előírást tartalmaznak például a könyvvizsgálati jelentés tartalmával kapcsolatban, de ezeket a tagállamoknak a standardokra – és közérdeklődésű gazdálkodók esetén a könyvvizsgálati rendeletre - figyelemmel kell kialakítaniuk. Magyarországon a standardokra való hivatkozást mind a számviteli mind a könyvvizsgálati törvény tartalmazza.

Azonban ez egy olyan atipikus „jogtechnikai” megoldás, ahol a standardokat nem tartalmazza keretdiszpozíció szerűen jogszabály. A standardokat nem hirdetik ki sem EU szinten, sem az adott tagállamban a hivatalos lapban. Ennek ellenére ezeknek a megsértése egészen egy foglalkozástól eltöltő ítélettel felérő hatósági határozathoz vezethetnek.

A standardok

Elérkeztünk ahhoz a ponthoz, hogy a standardok legalább felületes megismerése nélkül nem léphetünk tovább. A Könyvvizsgálók Nemzetközi Szervezetének³⁰ négy nagy standardalkotó

²⁸ Platón: Az állam, De ki őrzi az őrzőket?

²⁹ International Standards on Auditing, ISAs (Standardok)

³⁰ International Federation of Accountants, IFAC

része van: a könyvvizsgálati³¹, az etikai³², oktatási³³ és állami szektorra³⁴ vonatkozó standardok testülete. E három testület számos standardot dolgozott ki és ezeket ebből a könyvvizsgálati standardokat és az etikai kódexet a könyvvizsgálati irányelv is szó szerint említi. A standardokat a megfelelő testületek dolgozzák ki és teszik közzé, azok csak a szervezetnél, annak honlapján, illetve a szervezet hozzájárulásával érhetőek el fordításban. Ez lényegesen más, mint a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok³⁵, mert azokat amennyiben azokat az EU jogszabályként hivatalos lapjában közzéteszi azok úgy alkalmazandók, ahogy azokat az EU befogadta.

A Könyvvizsgálók Nemzetközi Szervezete működésének részletes ismertetése nélkül az alábbiak miatt kerülhetett ez a svájci jog szerint működő egyesület ilyen kulcspozicióba: A szervezetnek a tagjai nemzeti könyvvizsgálói kamarák és hasonló szakmai szervezetek. Ez azonban kevés lenne ahhoz, hogy a saját maga által készített szabályok alkalmazására szabályozókat, vagyis államokat rávegyen. A szervezet létrehozott egy kvázi megfigyelő testületet³⁶, melynek tagjai az Európai Bizottság³⁷ és a Világbank³⁸ mellett a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság³⁹, Nemzetközi Értékpapír Felügyelet Szervezete⁴⁰, Pénzügyi Stabilitási Bizottság⁴¹, Biztosítási Felügyelet Nemzetközi Szervezete⁴², Könyvvizsgálati Közfelügyelet Nemzetközi Fóruma⁴³. A szervezet csak olyan standardot fogad el, mely ezen szervezetek csoportja által meghatározott szakmai iránynak megfelel. Ez gyakorlatilag egy súlyokkal és ellensúlyokkal kikövezett együttműködési megoldás és egyben garancia is arra, hogy az egyes államok elfogadják és alkalmazzák az így készülő és kialakuló standardokat.

A standardokat rendszeresen felülvizsgálják és a legutóbbi ilyen nagyobb módosításhullám után kialakult szövegeket 130 országot meghaladó joghatóság alatt „harmonizálták” a legtöbb esetben fogadták be és alkalmazzák. Ez nem csupán a kontinentális-angolszás jogrendszerű országok közös jogalkalmazása problematikájának minden lehetséges tünetét produkálja, mint az EU, hanem egy ennél sokkal összetettebb megoldásról van szó. A standardok egy részt kijelentik, hogy saját magukat az alkalmazó joghatóság mögé rendelik, ha az valamely kérdésben másképp rendelkezne, de egyben egy önálló viszonyítási pontot is meghatároznak. Ennek az a lényege, hogy a jogszabályként nem létező standardok meghatározzák, hogy csak akkor alkalmazhatók, ha az adott joghatóság alatt bizonyos általános függetlenségi és mondjuk úgy szabad kereskedelemmel egyébként rendelkező országok szabályozásának egyfajta alap mércéjét megütik. Ebben egyfajta nemzetközi vagy nemzetek feletti vagy kvázi önálló, vagy minta „joghatóság”-ra törekvés gondolata sejlik fel, mint egyébként más nemzetközi kereskedelmi szervezetek esetében is. Természetesen az EU-ban valamennyi tagállam a közös irányelv alapján ennek megfelel.

Mindennek azért van jelentősége, mert a standardok a szerződéskötéstől egészen a könyvvizsgáló jelentés átadásáig rendkívül részletes szabályokat és követelményeket fogalmaznak meg. A standardok nem csupán a könyvvizsgálati jellegű hanem szinte holisztikusan minden könyvvizsgáló által végezhető munkát próbálnak lefedni vagy ezek alá valahogy beintegrálni. Természetesen ez országról országra változó. Ha egy országban egy bizonyos feladat esetében előírják könyvvizsgáló működését, akkor az egyáltalán nem biztos, hogy arra egy pont ilyen standard épp rendelkezésre áll. Mert van például standard az üvegház hatású gázokkal kapcsolatos közzétételek vizsgálatára, de a hozzá tartozó érték vizsgálatára Magyarországon nincsenek. Németországban úgy döntöttek, hogy átveszik a nemzetközi standardokat, de minden egyes a

---

³¹ International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB

³² International Ethics Standards Board for Accountants, IESBA

³³ International Accounting Education Standards Board, IAESB

³⁴ International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB

³⁵ International Financial Reporting Standards IFRS – korábban International Accounting Standards IAS

³⁶ Monitoring Group

³⁷ European Commission

³⁸ The World Bank Group

³⁹ Basel Committee on Banking Supervision

⁴⁰ International Organization of Securities Commission

⁴¹ Financial Stability Board

⁴² International Association of Insurance Supervisors

⁴³ International Forum of Independent Audit Regulators

nemzeti jogban előforduló könyvvizsgálati munkára egy iránymutatást dolgoznak ki és nemzeti standardként publikálják, melyek teljes egészében harmonizálnak a nemzetközi standardokkal.

Magyarországon a társasági jogban, a számviteli törvényben kógens szabályozás van a könyvvizsgálatra vonatkozóan. Ugyanebben a kérdésben külön standard foglalkozik a megbízás részleteivel. És 130 országban 130 társasági vagy kereskedelmi jogi szabály ugyanúgy foglalkozik ezzel.

A standardok egyik sarkalatos része a könyvvizsgáló által a vizsgálatáról készített dokumentáció elkészítésének kötelezettsége. A standardok alkalmazásának ellenőrzésére külön standard is segíti az ellenőrök munkáját és ebben a „csak az ami dokumentálva van” elv érvényesül, de azzal, hogy bármi minősülhet dokumentációnak. Gyakorlatilag olyan dossziét kell készítenie a könyvvizsgálónak, hogy egy másik hasonló szaktudással és gyakorlattal rendelkező másik könyvvizsgáló azt megértse és várhatóan hasonló következtetésre jusson az alapul fekvő beszámolóról, csak a „papírokból”. A jelenlegi rendszerben a könyvvizsgálónál végzett hatósági ellenőrzés mélységesen elmarasztalja a könyvvizsgálót, ha nem tudja a szakszerű dokumentációt megmutatni. Annak nincs jelentősége, hogy esetleg fejből mindent el tud mondai vagy hibátlanul visszaidézni. A gyakorlatban nincs lehetőség arra, hogy az ügyfél nyilatkozatával pótoljon bizonyítékot.⁴⁴

Ez egy nagyfokú rendszerszintű szemléletet és rálátás követel a cégek beszámolóira és bizonyítható, hogy ténylegesen megtörtént a cég vezetésének, a könyvelésnek egyfajta ellenőrzése, felülvizsgálata.

A cégek mérete és a könyvvizsgálat

Viszonylag könnyen belátható, hogy egy kis családi vállalkozás és egy nyilvános részvénytársaság beszámolója nem összehasonlítható összeállítási és vizsgálati feladatokat indukál. Ezt a standardok is idejekorán felmérték és egyébként az EU legfontosabb alapelvei között is meghatározott proporcionalitást elég korán részükké emelték és kifejezetten úgy rendelkeznek „jelentsen ez bármit” alapon, hogy a standardokat arányosan⁴⁵ kell alkalmazni.

Ez a gyakorlatban például azt jelenti, hogy egy kisvállalkozás esetében nem kell olyan sok tételt megvizsgálni, mint egy nagy cégnél. Ha felismertük a kockázatos területeket, ha megterveztük, hogy melyek azok az állítások – ha úgy tetszik mérlegtételek - , melyeknek vizsgálatával ki tudjuk zárni, hogy lényeges hibák maradjanak a beszámolóban, amit persze mérettől függetlenül el kell végezni, akkor elég csak ezekkel foglalkozni például. Vannak olyan kezdeményezések⁴⁶, hogy amennyiben az aláíró könyvvizsgáló minden könyvvizsgálati eseménynél személyesen jelen van akkor a dokumentációt lényegesen csökkentse le. Nagyon sokat vár az EU a KKV-któl, mert ők teszik ki a vállalkozás több mint 95%-át az EU-ban, de ugyanakkor nyilvánvalóan feladta, hogy ezek többségénél valamiféle külső független ellenőrzés működjön. Nem úgy működik a gazdasági élet, hogy egy cég minden lépcsőfokon végigmegy a növekedésben. A cégek többsége kisvállalkozásként szűnik meg. A számosságát tekintve pedig valahogy úgy alakul a helyzet, hogy a nagy közepes vállalatok vagy a nagyvállaltok közé nagyon nehéz bejutni, vagy a nagyok rögtön nagyot alapítanak. A kicsiknél ezerből egy ha erős közepes lesz és ezer közepesből jó ha egy valaha nagy. Márcsak a közepes vállalkozások hozzáférése a professzionális jogi, tanácsadási, személyzeti, adózási és hasonló szolgáltatásokhoz aránytalanul jobb és összehasonlíthatatlan a kicsikével. A tényleg önerőből induló start-up vállalkozásokat még támogatják is az államok csak épphogy azt nem írják elő nekik, hogy a támogatásoknak egy elenyésző százalékát olyan hosszútávú előnyökkel kecsegtető szolgáltatásokra költse vagy legalább próbálják ki őket, amilyenekkel a tényleges konkurenseik napi szinten találkoznak. Sok évek óta működő cég amikor könyvvizsgálati sorba ér, az első vizsgálat stressztesztnek is felfogható a számára.

Egy másik gondolat a standardokkal, de különösen az arányos alkalmazással kapcsolatban az az, hogy a standardokat a nagy cégekre találták ki. Így a cégek közel 95%-nál helye van

---

⁴⁴ Lásd: 2016. évi CL tv. 64. §

⁴⁵ Scalability – Skalierte Anwendung

⁴⁶ Standards for Audit of Small Entities, SASE – Nordic Standards

valamilyen egyszerűsítésnek. Azonban a standardok nem jogszabálynak íródtak, így azoknak is elég megfelelni, nemhogy még azt is megindokolni és dokumentálni, hogy miért és hogyan egyszerűsített a könyvvizsgáló.

És akkor jött a megerősített hatósági ellenőrzés

Ameddig a könyvvizsgálók egymást ellenőrizték valójában kevesebb volt a probléma. Az EU is abba az irányba lépett, hogy már nem gyakorló könyvvizsgálók irányítsák a közfelügyeleket, hogy ezzel egyrészt a gyakorlatot másrészt a független magas színvonalat biztosítsák. Azonban ez egy nagyon jogi irányt vett. Ott kezdődött az első meglepetés, hogy még a minőségellenőrzés kezdetén Franciaországban vizsgálóbírókat képeztek át minőségellenőrré a közfelügyeleten. És a jogászokat egyáltalán nem elítélhető módon az érdekelte, hogy amit látnak mennyiben felel meg annak ami az írott szabály. Csakhogy a szabályok egy nagyon jelentős része nem jogi igényességgel íródott és elkezdtek prózai kijelentő mondatokból kérdő mondatokat készíteni. Jó sokat. Ezeket a kérdéseket pedig nem összefüggésében hanem külön-külön kezdték vizsgálni. Utána pedig valakinek eszébe jutott, hogy egy kérdés nem 1 pontot ér, hanem ha igen 1-et, ha nem – (mínusz) egyet. Utána valaki úgy döntött, hogy az objektív kérdések 1, a szubjektív (a szakmai zsargonban vétő) kérdések – (mínusz) 5, 10 vagy 15 pont levonással járnak.

Oda jutott az ellenőrzés, hogy anélkül, hogy polgári jogi értelemben kár, de legalább sérelem esett volna könyvvizsgálók inkább fizettek csak be ne vonják az engedélyüket, de voltak akik otthagyták a szakmát. Csakhogy egy könyvvizsgáló kiképzése egyrészt nagyon (ön)költséges, időigényes és művelése annyira kockázatos lett, hogy meredeken esik az új belépők száma szakmába. Természetesen ez nem ilyen rövid és egyszerű folyamat, de vannak országok ahol oda jutottak, hogy a szakma szinte szabotálja a standardok teljes bevezetését, mert nagyon nagy a félelem attól, hogy hogyan lehet közjogi megközelítésben megfelelni egy folyamatosan változó nem jogi szabályrendszernek.

Jelenleg több ország van ahol a megbízásokat ugyanazzal a kérdéssorral ellenőrzi a felügyelet, tekintet nélkül a cég méretére.

A standardok nyelve

Ezt a képet árnyalja a fordítások problematikája is. A standardok angol nyelven keletkeznek. A számviteli standardok is, de azzal, hogy az EU befogadja őket minden használt nyelven hivatalosan meg is jelennek. Mindezek ellenére amikor például Magyarország bevezette az IFRS-eket a szöveget és a magyarázatokat újra mélységében ellenőrizték. A könyvvizsgálói standardokat az egyes tagszervezetek az IFAC engedélyével fordítatták le. Erre azt a példát lehet mondani, hogy az angol anyanyelvű vagy másodnyelvű országoknak (ez kb. egymilliárd ember jelent, mint például India, ahol a szövetségi törvényhozás nyelve angol, vagy a Dél-afrikai Köztársaság ahol ez a fő nyelv) nincs semmi feladatuk, számukra az angolszász jogi megközelítés sem idegen. A német, francia, spanyol, arab anyanyelvű országok pedig annak ellenére, hogy könnyedén osztoznak a feladaton előfordul, hogy kétnyelven nyelven adják ki a szövegeket.

Az egyes fordításokban a szavak használatában is rendkívül mély jogi értelmű különbségek adódnak. Az egyik ilyen a standardok által egyre frekvenciáltabb terület a szándékosan elkövetett, de hibának tűnő feltárt problémák kezelése. Az eredeti csalásnak fordított kifejezést egyes országok ugyanazzal a fogalommal fordították le, ami a büntető törvénykönyvükben is a vonatkozó tényállás fogalma, de egyes sokkal kifinomultabb jogtechnikai megoldásokat alkalmazó országok pedig külön kifejezést használtak erre. Németül a Betrug (csalás) szó helyett a dubiöse Handlungen (kétes cselekmények) kifejezést használták, franciául az escroquerie (csalás) helyett a fraude (törvénytelenység) kifejezést.

Status quo is Not an option⁴⁷

A könyvvizsgálók európai szervezete⁴⁸ ezzel a felüttéssel szervezett 2018-ban konferenciát, mert egyre inkább tudatosodott az európai könyvvizsgálókban, hogy egyrészt nem jogi

⁴⁷ Az nem egy lehetőség, hogy minden marad a régiben

⁴⁸ Accountancy Europe

megfogalmazású kötelezettségeknek, jogi eszközökkel mérten nem igazán lehet megfelelni, másrészt pedig az arányos alkalmazás ha szükségszerű és általános, akkor mondja már meg végre valaki, hogy az hogyan felel meg a standardoknak. Egy olyan gondolat született, hogy ezt valójában nem lehet országonként külön-külön kezelni csak a nemzetközi standardok keretein belül és a standardalkotónak kellene erről nyilatkoznia. El is indult egy kezdeményezést és az eddig kis gazdálkodók⁴⁹ fogalma kevésbé összetett gazdálkodókra⁵⁰ módosult.

Látható, hogy az EU-s könyvvizsgálati szabályok tárgyalásakor teljesen nemzetközi és az EU-n messze túlmutató szabályrendszer működik. A nemzetközi szervezetek ettől azt várják, hogy a könyvvizsgálat szigorúbbá válik és a könyvvizsgálók határozottan fellépnek ha a beszámolási elvek megszegését látják. Ezzel azonban a szakma is átalakul és nagyon közel kerül a szakma egy olyan vonalhoz, ahol a könyvvizsgálók már-már a hatóságok megbízottjaiként működnek. Ez utóbbira nagyon jó példa a pénzügyi felügyelet által a felügyeletük alá tartozó intézményeknél működő könyvvizsgáló külön-jelentésre kötelezése. Teljesen érthető, hogy a könyvvizsgálót megkérdezi a felügyelet, hogy milyen tapasztalatai voltak, vannak a vizsgálatai során, illetve információkat kér a végzett munkákról. Ezzel csak annyi nehézsége van a könyvvizsgálóknak, hogy az így keletkező átadásra kerülő anyagok sokszorosán meghaladják a könyvvizsgálói jelentést, a tulajdonosok nem igazán ismerhetik meg ezeket, de mégiscsak a megbízó fizet értük.

Zárszó

A tágabb számviteli szakma több kutatás szerint az egyik legkevésbé jövőbiztos terület. Ezt úgy kell érteni, hogy a könyvelés, gazdasági elemzés, beszámolás, adózás várhatóan a mesterséges intelligenciák és algoritmusok alkalmazása nyomán az elkövetkezendő években az egyik legnagyobb változást fogja megélni. Abban azonban ma még egyetértés van, hogy összefoglaló véleményekre és közvetlen bizonyosság megszerzésére még sokáig szükség lesz. Ebben pedig a könyvvizsgálat az ami a döntéshozókat a legjobban segítheti.

Megjelent De Iuris Peritorum Meritis 13, 70 Studia in Honorem Ferenc Fábrián, Károli Gáspár Református Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, Budapest 2019, Patrocínium Kiadó

---

⁴⁹ Small Entities, Small and Medium-sized Entities SME

⁵⁰ Less Complex Entities, LCE